

BOSHLANG'ICH SINFLARNING TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XALQARO BAHOLASH STANDARTLARINING AHAMIYATI

Akaboyeva Aziza Rahmatovna

*Samarqand viloyati, Qo'shrabot tumani
77-IDUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Akaboyeva Dilnoza Rahmatovna

*Samarqand viloyati, Samarqand shahri 10-umum
ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro ta'lim standartlari asosida baholashning ahamiyati va uning samaradorligi haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Globalashuv, PISA, TIMSS, PIRLS, ISSS, TALIS, ICILS, ta'lim sifati, xalqaro baholash.*

KIRISH

Ta'lim bor joyda tarbiya bor bo'lganidek, ta'lim sifatli bo'lsa, mamlakat tayanchi-yoshlar har tomonlama bilimli, kuchli va tarbiyali bo'lib voyaga yetadi. Ta'lim sifati ko'zgusi bo'lgan baholash tizimining isloh qilinishi, Respublikamiz umumta'lim hamda oliy ta'lim tizimida 5 ballik baholash tizimining joriy etilishi, monitoring jarayonlari, reyting va modulli tizim kabilarning sinab ko'rilayotganligi hali bu boradagi muammolarga keng qamrovli taklif va yechimlar kutilayotganini yana bir bor isbotlaydi. [1] Baholash – ta'lim jarayonining ma'lum bir bosqichida o'quv maqsadlariga erishganlik darajasini oldindan belgilangan mezonlar asosida o'lchash, natijalarini aniqlashdan va tahlil qilishdan iboratdir. Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek ta'lim va o'qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini o'rganish, tajribada sinab ko'rish, ularni amaliyotga tatbiq qilish orqali ta'lim muassasalari sifati va samaradorligini yanada oshirish zarur. [2] Global o'zgarishlar davri, ta'lim tizimida ijtimoiy jarayonlardan kelib chiqqan holda, shiddat bilan rivojlanishni taqozo etadi. Ta'lim orqali jamiyatda kelajakdagi vazifalarni bajarishga qodir bo'lgan yangi avlod shakllantiriladi. Maktabda olingan bilim insonning kelgusi hayot yo'lini belgilaydi. Ko'pchilik bilimni baho bilan o'lchaydi. Ammo baho bilimni belgilovchi aniq me'zon emas. U o'quvchilarni faollikka undovchi, rag'batlantiruvchi vosita, xolos. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirining 2017-yil 16-sentyabrdagi "2017-2018 o'quv yilida ta'lim sifati monitoring tizimini yanada takomillashtirish va tashkil etish to'g'risida"gi 299-sonli buyrug'ining 3-band 2-xat boshida: - monitoring jarayonini tashkil etish, nazorat materiallari va turlarini ishlab chiqishda ilg'or xalqaro tajribalar (PISA, TIMSS va h.k.)ni o'rgangan holda milliy monitoring tizimini takomillashtirish va uning natijalari asosida o'quv-metodik jarayonni yanada rivojlantirish choralarini ko'rish; 4-bandida: - monitoring jarayoni

uchun nazorat (testlar, yozma ishlar, so'rovnomalar, og'zaki savollar, audio(video) materiallarini tayyorlashda ularning umumiy hajmiga nisbatan 20% gacha o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlariga mos keladigan, o'quv dasturi va darsliklardan tashqari, xalqaro tajribalarda (PISA, TIMSS va h.k.) qo'llanilgan materiallardan foydalanish mumkinligi belgilab qo'yilgan. Respublikamizda amalga oshirilayotgan bu kabi islohotlarning natijasi ulkan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishishga olib keladi va bu holat malakali kadrlar va yetuk mutaxassilarga bo'lgan ehtiyojning yanada oshib borishiga turtki bo'layotganini guvohi bo'lyapmiz. Ta'kidlash lozimki, o'quvchilarning bilim va malakasini umumiy ravishda tahlil qilish mamlakatdagi ta'lim sifati darajasini belgilaydi. Shu maqsadda o'quv yili davomida har bir ta'lim muassasasida ichki va tashqi monitoring o'tkazib boriladi. Uning natijasiga ko'ra, eng namunali maktablar ketma-ketligi, o'qituvchilar salohiyati va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi aniqlanadi. Bu jarayon ta'lim taraqqiyotini belgilovchi muhim mezon bo'lgani uchun Xalq ta'limi vazirligi tashabbusi bilan umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilari bilimini baholash bo'yicha xalqaro dasturlarni amaliyotga joriy etish maqsadida ilk qadamlar tashlandi. Ya'ni, o'quvchilar bilimini xalqaro talablarga yetkazish, unga mosligini o'rganib borish maqsadida xalqaro baholash dasturlarini keng qo'llash rejalashtirilmogda. Bunday talabning qondirilishi, o'z navbatida, o'quvchilar o'rtasida kitobxonlik va darslarga qiziqish xususiyatini oshirish va o'qituvchilarning har tomonlama ta'lim tarbiyaga e'tiborini kuchaytirishning zamonaviy ijtimoiy innovatsiyalar orqali amalga oshirish ehtiyojini vujudga keltirmogda. Xususan, dunyoda ta'lim sifati, saviyasi va darajasini aniqlab beruvchi PISA (O'quvchilarni ta'limdagi yutuqlarini baholash xalqaro dasturi), TIMSS (Maktabda matematika va aniq fanlar sifatini tadqiq qiluvchi xalqaro monitoring) PIRLS (matnni o'qish va tushunish sifatini aniqlash xalqaro tadqiqoti), ISSS (fuqarolik ta'limi sifatini aniqlash xalqaro tadqiqoti) TALIS (o'qituvchilar korpusi sifatini xalqaro taqqoslash tadqiqoti) ICILS (kompyuter va information savodxonlikni aniqlash xalqaro tadqiqoti) mavjud bo'lib, ular rivojlangan davlatlardagi ta'lim sifatini yanada oshirishdagi mezon sifatida qo'llanilib kelinmogda. PIRLS (Progress in International Reading and Literacy Study) tadqiqotida 50 dan ortiq davlatlar ishtirok etib kelmogda. Mazkur xalqaro tadqiqotning maqsadi turli xil ta'lim tizimidan iborat bo'lgan davlatlardagi boshlang'ich maktab o'quvchilarining matnni o'qish va qabul qilish bo'yicha tayyorgarligi hamda o'quvchilarning har xil yutuqlarga erishishga sabab bo'luvchi ta'lim tizimidagi o'ziga xos xususiyatlarni aniqlash va baholashdan iborat. Mazkur tadqiqot o'quv yutuqlarini baholash xalqaro Assosatsiyasi tomonidan tashkil etilgan. Tadqiqotda ishtirok etadigan maktablar ikkita parallel sinfi bo'lgan umumiy maktablar orasidan maxsus metodologiya asosida kompyuter yordamida tasodifiy tanlanadi. PIRLS tadqiqoti jarayonida ikki turdagi o'qish baholanadi: - adabiy o'qish tajribasini egallashga qaratilgan o'qish; - ma'lumotlarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish maqsadiga qaratilgan o'qish. Tadqiqotning konseptual g'oyalariga asosan badiiy va ilmiy-ommabop matnlarni o'qish darajasini baholashda 4 turdagi o'qish

ko'nikmalari baholanadi: - yaqqol ko'rinishda berilgan ma'lumotlarni toppish; - o'qilgan matn asosida xulosalarni shakllantirish; - axborotlarni umumlashtirish va interpretatsiya qilish; - matnning strukturasi, tilga xos xususiyatlarni mazmunini baholash va taxlil qilish. PIRLS doirasida bajarilgan ishlarni miqdor va sifat ko'rsatkichlari asosida baholash maqsadida quyidagi baholash tizimidan foydalaniladi: - javobini tanlashga oid topshiriqlar 1 ball bilan; - voqea xodisalarning ketma-ketligiga oid topshiriqlar va qarorlar 1 ball bilan; - javobi yoziladigan ochiq turdagi konstruktive xarakterdagi topshiriqlar qiyinchilik darajasiga ko'ra 1 balldan 3 ballgacha baholanadi. [4] Albatta bunday tadqiqot xalq ta'limi sohasidagi ishchilar, olimlar, metodistlar, o'qituvchilar, ota-onalar va jamoat vakillari uchun katta ahamiyatga egadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775-son. 2018.05.06
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. // Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari.
3. OECD PISA Strong Performers and Successful Reformers in Education. Paris 2014- 193-p 4. Vaxobov M. M. Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'qitish sifati monitoringi modelini takomillashtirish.T., 2016-yil. 61-bet.